

**НАЦІОНАЛЬНА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ .
імені П.Л.Шупика**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Директор ДУ “Національний
інститут хірургії та трансплантології
ім. О.О.Шалімова” НАМН України,
професор _____ Усенко О.Ю.
« ____ » _____ 2016 р.

ХІРУРГІЯ

(назва навчальної дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА

підготовки **доктора філософії _____**
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

галузь знань **«Охорона здоров'я»**

спеціальність **«Медицина»**

спеціалізація **«Хірургія»**

Робоча програма розроблена
ДУ «Національний інститут хірургії та трансплантології імені О.О. Шалімова»
НАМН України

Розробники програми:

перший заступник директора з науково-організаційної роботи, д.мед.н.,
М.В.Костилюв,

заступник директора з наукової роботи, д.мед.н., професор М.Ю.Ничитайло,
професор кафедри хірургії та трансплантології НМАПО ім.П.Л.Шупика,
д.мед.н., професор Б.С.Полінкевич,

професор кафедри хірургії та трансплантології НМАПО ім.П.Л.Шупика,
д.мед.н., професор В.Й.Сморжевський

Обговорено на нараді методичної комісії та рекомендовано до затвердження
Вченою радою ДУ «Національний інститут хірургії та трансплантології імені
О.О. Шалімова» НАМН України

« 22 » червня 2016 р.

Затверджено на засіданні Вченої ради
ДУ «Національний інститут хірургії та трансплантології імені О.О. Шалімова»
НАМН України

« 24 » червня 2016 р., протокол № 8

Голова Вченої ради,
директор ДУ «Національний
інститут хірургії та трансплантології
імені О.О. Шалімова» НАМН України,
д.мед.н, професор

_____ О.Ю. Усенко

Паспорт спеціальності 14.01.03 - Хірургія

Шифр спеціальності: 14.01.03 - Хірургія

Формула спеціальності:

Змістом спеціальності «Хірургія» є область медичної науки, що вивчає захворювання, вади розвитку та пошкодження, в лікуванні яких використовуються методи кривавого і безкровного оперативного втручання.

Об'єкт вивчення - популяція дорослого населення, що проживає в різних регіонах країни, що включає як хворих, так і здорових осіб.

Завдання дисципліни «Хірургія» - вдосконалення методів профілактики, діагностики і лікування хірургічних захворювань, створення нових хірургічних технік, розробка нових методик оперативних втручань та хірургічних технологій, які сприятимуть збереженню здоров'я населення, скороченню термінів тимчасової непрацездатності та відновленню працездатності медичної, соціальної та трудової.

Область дослідження:

1. Вивчення причин, механізмів розвитку та поширеності хірургічних захворювань.
2. Розробка і удосконалення методів діагностики та профілактики хірургічних захворювань.
3. Узагальнення інтернаціонального досвіду в окремих країнах, різних хірургічних шкіл і окремих хірургів.
4. Експериментальна і клінічна розробка методів лікування хірургічних захворювань і їх впровадження в клінічну практику.
5. Удосконалення методів диспансеризації та розробка методик профілактики хірургічних захворювань.

ВСТУП

Робоча програма підготовки докторів філософії за спеціальністю «Медицина», спеціалізацією «Хірургія» складена на основі Закону України

«Про вищу освіту», «Порядку підготовки здобувачів ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», Положення про підготовку докторів філософії та докторів наук.

Програма навчальної дисципліни складається з таких модулів:

Модуль 1. Невідкладна хірургія

Модуль 2. Планова хірургія

Модуль 3. Гнійна хірургія

Модуль 4. Хірургія пошкоджень органів грудної клітини та черевної порожнини

Модуль 5. Амбулаторна хірургія

Модуль 6. Актуальні питання загальнохірургічної науки

• МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. **Мета** викладання хірургії передбачає здобуття та поглиблення комплексу знань, вмінь, навичок та інших компетенцій, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних завдань з цієї дисципліни, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, що вирішує актуальне наукове завдання в хірургії, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

1.2. Основними **завданнями** вивчення хірургії є:

- Визначати нові наукові напрямки, теоретичні та практичні проблеми в хірургії;
Оволодіти термінологією з досліджуваного наукового напрямку; вивчити новітні методи дослідження та лікування в хірургії;
- Визначати етіологічні та патогенетичні фактори хірургічних захворювань;
- Аналізувати типову та атипичну клінічну картину хірургічних захворювань, виявляти їх ускладнення;
- Складати план обстеження хворого та аналізувати дані лабораторних та інструментальних обстежень при найбільш поширених хірургічних захворюваннях та їх ускладненнях, оцінювати прогноз;
- Проводити диференціальну діагностику, обґрунтовувати і формулювати діагноз при найбільш поширених хірургічних захворювань;
- Визначити тактику ведення (рекомендації стосовно режиму, дієти, лікування) хворого при найбільш поширених хірургічних захворюваннях та їх ускладненнях;
- Діагностувати та надавати медичну допомогу при невідкладних станах в хірургії;

- Проводити самостійно інструментальну діагностику найбільш поширених хірургічних захворювань.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні

знати:

- історію розвитку та сучасний стан наукових знань в хірургії;
- етіологію, патогенез, сучасну класифікацію, заходи з профілактики тими найбільш частих захворювань
- клінічну картину, особливості перебігу та можливі ускладнення найбільш поширених захворювань, що протікають в типовій формі у різних вікових груп.
- сучасні методи клінічного, лабораторного, інструментального обстеження хворих (включаючи ендоскопічні, рентгенологічні методи, ультразвукову діагностику), а також діагностичні можливості методів безпосереднього дослідження хворого хірургічного профілю
- критерії діагнозу різних захворювань.
- методи оперативного лікування і показання до їх застосування
- клініко-фармакологічну характеристику основних груп лікарських препаратів і раціональний вибір конкретних лікарських засобів при лікуванні основних патологічних синдромів та невідкладних станів у пацієнтів.

вміти:

- Проводити діагностику та лікування найбільш поширених хірургічних захворювань в умовах стаціонару, відповідно до Національних стандартів та протоколів з використанням сучасних досягнень науки і техніки;
- Виконувати діагностичні процедури та інтерпретувати результати сучасних методів дослідження, здійснювати окремі лабораторні та інструментальні дослідження самостійно в межах наукової роботи;
- отримати інформацію про розвиток і перебігу захворювання;
- виявити фактори ризику розвитку того чи іншого хірургічного захворювання, дати рекомендації щодо заходів профілактики його виникнення та прогресування;
- застосувати об'єктивні методи обстеження хворого, виявити загальні та специфічні ознаки хірургічного захворювання;
- оцінити тяжкість стану хворого, визначити необхідність, обсяг і послідовність лікувальних, в тому числі, реанімаційних заходів;
- надати необхідну термінову допомогу при невідкладних станах;

- визначити показання до госпіталізації хворого, визначити її терміновість, організувати госпіталізацію відповідно до стану пацієнта;
- скласти диференційований план обстеження і лікування хворого, проводити його корекцію в динаміці;
- розробити план підготовки хворого до екстреної, термінової або планової операції, визначити ступінь порушення гомеостазу, здійснювати корекцію порушень функціональних систем організму до операції;
- оцінити критерії вибору адекватного методу знеболення;
- вирішити питання про працездатності хворого;
- вести медичну документацію, здійснювати спадкоємність між лікувально-профілактичними установами;
- проводити диспансеризацію і оцінювати її ефективність;
- проводити аналіз основних показників діяльності лікувально-профілактичного закладу;
- проводити санітарно-освітню роботу.
- застосовувати медичні інформаційні технології та медичну літературу у діагностиці та лікуванні хірургічних захворювань у дорослих;
- проводити патентно-інформаційний пошук з обраної наукової теми, дослідження у вітчизняних та закордонних джерелах, наукометричних базах;
- проводити критичний аналіз сучасних даних, розробку і синтез нових ідей з актуальних проблем хірургії;
- формулювати мету та наукові завдання з обраної наукової теми;
- розробляти дизайн дослідження;
- вибирати методи наукового дослідження, адекватні поставленим меті та завданням;
- презентувати отримані дані у вигляді публікацій та доповідей на національному та міжнародному рівні;
- впроваджувати досягнення науки і техніки у клінічну практику.

володіти:

- правильним веденням медичної документації
- методами загальноклінічного обстеження згідно національних стандартів
- інтерпретацією результатів лабораторних, інструментальних методів діагностики.
- алгоритмом постановки попереднього діагнозу з подальшим направленням пацієнта до відповідного лікаря-фахівця.
- алгоритмом постановки розгорнутого клінічного діагнозу.

- основними лікарськими діагностичними та лікувальними заходами по наданню першої лікарської допомоги при невідкладних та загрожуючих життю станах.
- технікою невідкладних та планових хірургічних операцій
- технікою амбулаторних хірургічних операцій і маніпуляцій
- навичками роботи з різними літературними джерелами, пошуку інформації по формації заданої проблематики.
- пов'язувати свій власний науково-дослідний досвід з проблемами діагностики, лікування захворювань, питаннями оздоровлення населення і профілактики хірургічних захворювань.

мати поняття щодо:

- застосування принципів доказової медицини у прийнятті діагностичних та терапевтичних рішень при хірургічних захворюваннях у дорослих;
- нових напрямків наукових досліджень в хірургії;
- етики та методології наукового дослідження;
- сучасних підходів до міждисциплінарних наукових досліджень;
- особливостей методології педагогічного процесу в хірургії.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 916 годин (30,5 кредитів ЄКТС).

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Невідкладна хірургія (186 годин).

Ведення хворих з невідкладними хірургічними станами, з гострим апендицитом, з ускладненнями виразкової хвороби шлунку та дванадцятипалої кишки, з гострою шлунково-кишковою кровотечею, кишковою непрохідністю, гострою ішемією кишківника, з перітонітами, з гострим холециститом, з гострим панкреатитом та його ускладненнями, з гострою артеріальною непрохідністю судин кінцівок.

Модуль 2. Планова хірургія (178 годин).

Ведення хворих з хронічним калькульозним холециститом, з виразковою хворобою шлунку та дванадцятипалої кишки та їх хронічними ускладненнями, з гастроєзофагальною рефлюксною хворобою, з хворобами оперованого шлунку, з килами різної локалізації, з хірургічними захворюваннями щитоподібної залози, з хронічним гемороєм та паропроктитом.

Модуль 3. Гнійна хірургія (146 годин).

Ведення хворих з гнійними захворюваннями пальців і кисті, з панарицієм та флегмоною кисті, з гнійними запаленнями шкіри та підшкірної клітковини, з фурункулумом, карбункулумом та гідраденітом, з флегмонами та абсцесами підшкірної клітковини, з гострим та хронічним гнійним парапроктитом, з бешихою, з гнійним остеомієлітом.

Модуль 4. Хірургія пошкоджень органів грудної клітини та черевної порожнини (146 годин)

Загальні підходи до ведення хворих з травматичною хворобою. Ведення хворих з пошкодженнями грудної клітини та їх ускладненнями (гідроторакс, гемоторакс, хілоторакс тощо), з травмами стравоходу та їх ускладненнями (опіки, травматичний відрив стравоходу, медіастеніт тощо), з пошкодженнями органів черевної порожнини та їх ускладнення, з пошкодженнями органів заочеревинного простору та їх ускладненнями. Ведення хворого з травматичною кровотечею з паренхіматозного органу. Тактика обстеження та підходи до ведення хворих з травматичним ураженням серця і магістральних судин. Ведення хворих з травматичним ураженням судин шиї та кінцівок.

Модуль 5. Амбулаторна хірургія (98 годин).

Організація поліклінічної хірургічної допомоги населенню. Надання хірургічної допомоги хворим в амбулаторно-поліклінічних умовах. Ведення медичної документації. Реабілітація хворих з хірургічною патологією. Проведення оформлення листків непрацездатності хворим хірургічного профілю.

Модуль 6. Актуальні питання загальнохірургічної хірургічної науки (162 годин).

Історія розвитку та сучасний стан наукових знань в хірургії. Новітні напрямки наукових досліджень в хірургії. Сучасні методи лабораторної діагностики в хірургії. Сучасні методи інструментальної діагностики в хірургії. Доказова медицина в сучасній хірургічній науці. Коморбідність в хірургії як проблема сучасної науки. Загальні принципи побудови дизайну наукового дослідження в хірургії. Етика та методологія наукового дослідження. Сучасні підходи до міждисциплінарних наукових досліджень. Особливості викладання хірургії у вищих медичних навчальних закладах, технологія педагогічного процесу.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі				усь ого	у тому числі				с р п 1 3	
л		п	лаб	інд	л		п	лаб	інд			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	3
Модуль 1. Невідкладна хірургія												
Тема практичного заняття 1 Ведення хворих з гострим апендицитом Тема самостійної роботи 1 Ускладнення гострого апендициту Тема самостійної роботи 2 Сучасні схеми антибіотикопрофілактики та антибіотикотерапії при різних формах гострого апендициту та їх ускладненнях Тема практичного заняття 2 Ведення хворих з неускладненою виразковою хворобою шлунку та дванадцятипалої кишки Тема лекції 1 Доказова медицина в сучасній клінічній	24		8			16	24	8				16
	18	2	8			8	18	2	8			8

хірургії Тема самостійної роботи 3 Антибіотикотерапія в сучасній хірургії										
Тема практичного заняття 3 - 4 Ведення хворих з ускладненнями виразкової хвороби шлунку та дванадцятипалої кишки. Тема самостійної роботи 4 Хірургічне та фармакологічне лікування гострої шлунково-кишкової кровотечі при виразковій хворобі шлунку або дванадцятипалої кишки. Тема практичного заняття 5 Ведення хворих з гострою кишковою непрохідністю. Тема самостійної роботи 5 Методи інструментальної діагностики гострої кишкової непрохідності. Фармакологічне лікування кишкової непрохідності.	24	1 6			8	2 4		16		8
	16	8			8	1 6		8		8

<p>Тема практичного заняття 6 Ведення хворих з гострою ішемією кишківника.</p> <p>Тема самостійної роботи 6 Комп'ютерна томографія. Принцип методу. Діагностичні можливості при гострій ішемії кишківника.</p>	16	8			8	1 6		8			8
<p>Тема практичного заняття 7 - 8 Ведення хворих з перитонітами різної етіології</p> <p>Тема самостійної роботи 7 Сучасні схеми антибіотикотерапії при перитонітах різного походження</p>	24	1 6			8	2 4		16			8
<p>Тема практичного заняття 9 Ведення хворих з захворюваннями жовчного міхура та позапечінкових жовчних проток.</p> <p>Тема самостійної роботи 8 Пошкодження жовчних шляхів та їх наслідки. Пухлини жовчного міхура та конфлюенса жовчних протоків. Сучасні аспекти хірургічного лікування</p>	16	8			8	1 6		8			8
<p>Тема практичного заняття 10 - 11 Ведення хворих з різними формами</p>	24	1 6			8	2 4		16			8

гострого панкреатиту. Тема самостійної роботи 9 Фармакокінетика та фармакодинаміка препаратів, що використовуються для лікування гострого панкреатиту.																				
Тема практичного заняття 12 - 13 Ведення хворих з гострою непрохідністю артеріальних судин кінцівок. Тема самостійної роботи 10 Доплерографія. Принцип методу та діагностичні можливості при гострій артеріальній непрохідності.	24		1 6				8 2 4			16										8
Разом модуль 1	186	2	1 0 4				8 0 1 8 6		2	104										8 0
Модуль 2. Планова хірургія																				
Тема практичного заняття 1 Ведення хворих з калькульозним холециститом Тема лекції 1 Сучасні принципи анестезіологічного забезпечення хірургічних втручань на органах черевної та грудної порожнини Тема самостійної роботи 1 Сучасні методи																				
	18		2	8			8			1 8	2		8							8

виявлення патології шлунково-кишкового тракту (МРТ, ПЕТ-КТ)										
<p>Тема практичного заняття 2 - 3 Надання хірургічної допомоги хворим з виразковою хворобою шлунку або дванадцятипалої кишки.</p> <p>Тема самостійної роботи 2 Фармакокінетика та фармакодинаміка сучасних препаратів, що використовуються при виразковій хворобі шлунку та дванадцятипалої кишки</p>	24	16	8	2 4	16				8	
<p>Тема практичного заняття 4 - 5 Ведення хворого з гастроєзофагальною рефлюксною хворобою. Терапевтичні та хірургічні підходи.</p> <p>Тема самостійної роботи 3 Синдром роз'яреного кишківника, глютенічеська енетропатія,</p>	16	16		1 6	16					

демпінг-синдром.										
Тема практичного заняття 6 - 7 Ведення пацієнтів з хворобами оперованого шлунку Тема самостійної роботи 3 Синдром роз'яреного кишківника, глютенічна енетропатія, демпінг-синдром.	24	16	8	24		16			8	
Тема практичного заняття 8 Хірургічна допомога хворим з килами різної локалізації. Тема самостійної роботи 4 Синдром абдомінального болю у дітей та у дорослих: тактика лікаря	16	8	8	16		8			8	
Тема практичного заняття 9 - 10 Ведення хворого з патологією щитоподібної залози. Тема самостійної роботи 5 Фармакодинаміка та фармакокінетика сучасних медикаментозних	24	16	8	24		16			8	

препаратів, що використовуються при захворюваннях щитоподібної залози													
Тема практичного заняття 11 - 12 Ведення хворих з варикозним розширенням вен нижніх кінцівок, тромбофлебітом та посттромбофлеботичним синдромом.	24	16	8	24	16	8	24	16	8				
Тема самостійної роботи 6 Біохімічні аспекти системи гемостазу. Сучасні фармакологічні засоби, що впливають на систему гемостазу.													
Тема практичного заняття 13 Хірургічне та терапевтичне ведення хворих з гемороєм та кровотечею з варикозно розширених вен прямої кишки	16	8	8	16	8	8	16	8	8				
Тема самостійної роботи 7 Методи лабораторної діагностики стану ланок системи гемостазу.													
Тема практичного заняття 14 Ведення хворих з хронічним парапроктитом	16	8	8	16	8	8	16	8	8				
Тема самостійної роботи 8 Надання хірургічної													

допомоги при опіках та відмороженнях кінцівок												
Разом модуль 2	178	2	11 2			64	1 7 8	2	112			6 4

Модуль 3. Гнійна хірургія

<p>Тема практичного заняття 1 Ведення хворих з гнійними захворюваннями пальців та кисті</p> <p>Тема лекції 1 Гнійні ускладнення хірургічних втручань на органах гепатобіліарної зони</p> <p>Тема самостійної роботи 1 Мікробіологічні особливості найпоширеніших збудників гнійних захворювань пальців та кисті. Асептика та антисептика в хірургії.</p> <p>Тема самостійної роботи 2 Антибіотикотерапія при гнійних захворюваннях пальців та кисті. Особливості стерилізації хірургічного інструментарію</p>	26	2	8			1 6	26	2	8			1 6
<p>Тема практичного заняття 2 Ведення хворого з гнійним запаленням шкіри та підшкірної клітковини</p> <p>Тема самостійної роботи 3 Правець. Профілактика та лікування</p> <p>Тема самостійної роботи 4 Паразитарні захворювання печінки</p>	24		8			1 6	24		8			1 6
Тема практичного заняття	16		16				16		1			

3 - 4 Ведення хворих з фурункулом, карбункулом та гідраденітом								6			
Тема практичного заняття 5 Ведення хворих з абсцесами та флегмонами підшкірної жирової клітковини. Тема самостійної роботи 5 Імуносупресія як причина розвитку гнійних уражень шкіри та підшкірної клітковини	24		16		8	24		16			8
Тема практичного заняття 6 - 7 Ведення хворих з гострим гнійним парапроктитом	16		16			16		16			
Тема практичного заняття 8 - 9 Ведення хворого з бешихою. Сучасні хірургічні та фармакологічні підходи до лікування	16		16			16		16			
Тема практичного заняття 10 - 11 Надання хірургічної та медикаментозної допомоги хворому з остеомієлітом Тема самостійної роботи 6 Метаболічний синдром як обтяжуючий фактор перебігу гнійної хірургічної патології	24		16		8	24		16			8
Тема практичного заняття 12 - 13 Ведення хворого з бешихою	16		16			16		16			
Разом модуль 3	146	2	112		32	146	2	112			32
Модуль 4. Хірургія пошкоджень органів грудної клітини та черевної порожнини											
Тема практичного заняття 1 Ведення хворого з травматичною хворобою.	18	2	8		8	18	2	8			8

Загальні підходи до лікування Тема лекції 1 Вогнепальні поранення органів черевної порожнини Тема самостійної роботи 1 Краш-синдром. Сучасні підходи до діагностики та лікування											
Тема практичного заняття 2 Ведення хворих з пошкодженнями грудної клітини Тема самостійної роботи 2 Методика проведення пункції грудної порожнини при пневмотораксі, гідротораксі	16		8		8		16		8		8
Тема практичного заняття 3 Ведення хворих з травматичними ушкодженнями трахеї і головних бронхів Тема самостійної роботи 3 Методика проведення бронхоскопії	16		8		8		16		8		8
Тема практичного заняття 4 Ведення хворих з травматичним ушкодженням стравоходу Тема самостійної роботи 4 Термічні та хімічні опіки стравоходу. Невідкладна допомога. Хірургічне лікування наслідків.	16		8		8		16		8		8
Тема практичного заняття 5 Ведення хворих з травматичним пошкодженням органів черевної порожнини Тема самостійної роботи 5 Сучасні хірургічні методи зупинки кровотеч з органів	16		8		8		16		8		8

черевної порожнини Тема практичного заняття 6 Ведення хворих з травматичним ураженням органів позаочеревинного простору	16		8			8		16			8			8
Тема самостійної роботи 6 Сучасні принципи нирковозамісної терапії														
Тема практичного заняття 7 Ведення хворих з пораненнями серця	16		8			8		16			8			8
Тема самостійної роботи 7 Тампонада серця. Діагностика. Лікування. Принцип методу та діагностичні можливості ЕхоКГ при тампонаді серця.														
Тема практичного заняття 8 Ведення хворих з травматичним пошкодженням магістральних судин	16		8			8		16			8			8
Тема самостійної роботи 8 Найпоширеніші аномалії розвитку магістральних вен. Діагностика. Методи хірургічного лікування.														
Тема практичного заняття 9 Ведення хворих з травматичним пошкодженням судин шиї та кінцівок	16		8			8		16			8			8
Тема самостійної роботи 9 Катетеризація магістральних вен та артерій.														
Разом модуль 4	130	2	72			72		130			72			56
Модуль 5. Амбулаторна хірургія														
Тема практичного	18	2	8			8		18		2	8			8

<p>заняття 1 Загальні поняття організації амбулаторно-поліклінічної хірургічної допомоги населенню</p> <p>Тема лекції 1 Організація системи охорони здоров'я України</p> <p>Тема самостійної роботи 1 Сучасні методи профілактики та лікування вірусних гепатитів (В і С), СНІДу та інших вірусних захворювань, що передаються гемотрансмісивно</p> <p>Тема практичного заняття 2 Діагностика хірургічних захворювань в амбулаторно-поліклінічних умовах</p>	16	8	8	16	8	8
<p>Тема самостійної роботи 2 Сучасні методи санітарно-гігієнічної обробки операційних кімнат та методи контролю якості санітарно-гігієнічної обробки.</p> <p>Тема практичного заняття 3 Ведення хворих гострою хірургічною патологією в умовах поліклінічного відділення</p> <p>Тема самостійної роботи 3 Антибіотикопрофілактика інфекційного ендокардиту</p> <p>Тема практичного заняття 4 Ведення хворих з плановою хірургічною патологією в умовах поліклінічного відділення</p>	16	8	8	16	8	8
<p>Тема самостійної роботи 4 Мікроангіопатія як ускладнення перебігу цукрового діабету. Тактика</p>	16	8	8	12	8	8

лікаря-хірурга поліклінічного відділення при виявленні на різних стадіях												
Тема практичного заняття 5 Ведення медичної документації, видача листків непрацездатності та оформлення інвалідності Тема самостійної роботи 5 Катетеризація магістральних вен та артерій.	16		8			8	16			8		8
Тема практичного заняття 6 Сучасні принципи реабілітації хворих після хірургічних втручань на органах черевної та грудної порожнин Тема самостійної роботи 6 Системний атеросклероз. Патогенез. Хірургічне лікування атеросклерозу артерій нижніх кінцівок, сонних артерій та вінцевих артерій	16		8			8	16			8		8
Разом модуль 5	98	2	48			48	98	2	48			48

Модуль 6. Актуальні питання загально хірургічної науки

Тема практичного заняття 1 Історія розвитку та сучасний стан наукових знань в хірургії Тема самостійної роботи 1 Визначення мети і завдань наукового дослідження в хірургії	16		8			8	16			8		8
--	----	--	---	--	--	---	----	--	--	---	--	---

<p>Тема практичного заняття 2 Новітні напрямки наукових досліджень в хірургії</p> <p>Тема лекції 1 Інноваційні напрямки наукових досліджень в хірургії</p> <p>Тема самостійної роботи 2 Використання сучасних досягнень науки і техніки при проведенні діагностичного пошуку в хірургії</p> <p>Тема практичного заняття 3 Сучасні методи лабораторної діагностики в хірургії</p> <p>Тема самостійної роботи 3 Пошук нових наукових даних, що розширюють сферу знань в досліджуваній проблемі</p> <p>Тема практичного заняття 4 Сучасні методи інструментальної діагностики в хірургії</p> <p>Тема самостійної роботи 4 Статистична обробка даних в хірургічних дослідженнях</p>	18	2	8			8	18		8		8
<p>Тема практичного заняття 5 Доказова медицина в сучасній хірургічній науці</p> <p>Тема самостійної роботи 5 Презентація отриманих даних у вигляді публікації та доповідей на національному та міжнародному рівні</p>	16		8			8	16		8		8

Тема практичного заняття 6 - 7 Коморбідність в хірургії як проблема сучасної науки	16		16				16		16		
Тема практичного заняття 8 - 9 Загальні принципи побудови дизайну наукового дослідження в хірургії	16		16				16		16		
Тема практичного заняття 10 Етика та методологія наукового дослідження	16		8		8		16		8		8
Тема самостійної роботи 6 Впровадження досягнень науки в хірургічну практику											
Тема практичного заняття 11 Сучасні підходи до міждисциплінарних наукових досліджень	16		8		8		16		8		8
Тема самостійної роботи 7 Роль генетичних досліджень в сучасній хірургічній науці											
Тема практичного заняття 12 Особливості викладання хірургії у вищих медичних навчальних закладах, технологія педагогічного процесу.	16		8		8		16		8		8
Тема самостійної роботи 8 Науково-методичні засади викладання хірургії на до дипломному етапі навчання											
Разом модуль 6	162	2	96		64		162	2	96		64

4. СТРУКТУРА І ЗМІСТ РОЗДІЛІВ

№	Найменува	Зміст розділу
---	-----------	---------------

	ня розділу дисципліни	
1	Невідкладна хірургія	<p>1) Гострий апендицит. Діагностична програма та тактика при гострому апендициті.</p> <p>2) Ускладнення виразкової хвороби. Проривна виразка. Рубцово-виразковий стеноз воротаря. Гострі шлунково-кишкові кровотечі. Ущемлені кили. Диференціальна діагностика ущемлених кил, діагностична програма. Хірургічне лікування ущемлених кил.</p> <p>3) Гостра кишкова непрохідність. Патогенез і класифікація гострої кишкової непрохідності. Консервативне лікування гострої кишкової непрохідності. Хірургічне лікування гострої кишкової непрохідності.</p> <p>4) Ішемічна хвороба кишківника. Діагностика і диференційна діагностика ішемічної хвороби кишківника. Хірургічне лікування ішемічної хвороби кишківника.</p> <p>5) Перитоніти. Класифікація перитонітів. Діагностичні алгоритми. Хірургічне лікування перитоніту.</p> <p>6) Захворювання жовчного міхура та позапечінкових жовчних шляхів. Гострий холецистит. Механічна жовтяниця. Екстрена хірургія позапечінкових жовчних протоків.</p> <p>7) Гострий панкреатит. Диференціальна діагностика та консервативного лікування гострого панкреатиту. Хірургічне лікування гострого панкреатиту.</p> <p>8) Гостра артеріальна непрохідність магістральних артерій кінцівок. Класифікація і діагностика. Хірургічне лікування гострої артеріальної непрохідності магістральних артерій кінцівок</p>
2	Планова хірургія	<p>1) Хронічний калькульозний холецистит. Обґрунтування планового хірургічного лікування. Методики хірургічного лікування хронічного калькульозного холециститу.</p> <p>2) Виразкова хвороба. Обґрунтування планового хірургічного лікування виразкової хвороби. Методики планового хірургічного лікування</p>

		<p>виразкової хвороби.</p> <p>3) Гастроєзофагеальна рефлюксна хвороба. Обґрунтування хірургічного лікування. Методики хірургічного лікування.</p> <p>4) Хвороби оперованого шлунку. Класифікація, патофізіологія, діагностика захворювань оперованого шлунку. Хірургічне лікування захворювань оперованого шлунку.</p> <p>5) Кили. Пахові кили. Стегнові кили. Післяопераційні кили. Пупкові кили. Кили білої лінії живота.</p> <p>6) Хвороби щитовидної залози. Діагностика і диференціальна діагностика. Показання до хірургічного лікування; техніка операцій.</p> <p>7) Варикозне розширення вен і посттромбофлебітичний синдром.</p> <p>8) Геморой. Патогенез, діагностика геморою, консервативне і хірургічне лікування геморою.</p> <p>9) Хронічний парапроктит. Патогенез, діагностика, хірургічне лікування хронічного парапроктиту</p>
3	Гнійна хірургія	<p>Гнійні захворювання пальців і кисті. Панарицій. Флегмони кисті</p> <p>Гнійне запалення шкіри і підшкірної клітковини. Фурункул і карбункул. Гідраденіт.</p> <p>Абсцеси і флегмони. Абсцеси і флегмони підшкірної клітковини.</p> <p>Гострий гнійний парапроктит.</p> <p>Бешиха.</p> <p>Остеомієліт.</p>
4	Хірургія пошкоджень органів грудної клітини та черевної порожнини	<p>1) Травматична хвороба. Визначення поняття, патогенез, стадії.</p> <p>2) Оцінка тяжкості стану пацієнтів з урахуванням міжнародних і вітчизняних шкал.</p> <p>3) Етапи лікування травматичної хвороби.</p> <p>4) Організація допомоги важко потерпілим пацієнтам. Концепція «золотої години».</p> <p>5) Пошкодження грудної клітини, пошкодження органів грудної клітини та середостіння.</p> <p>6) Гемоторакс – діагностика, хірургічна тактика.</p> <p>7) Пневмоторакс – діагностика, хірургічна тактика.</p>

		<p>8) Травма трахеї і головних бронхів.</p> <p>9)Травма стравоходу. Медіастиніт – принципи діагностики та лікування.</p> <p>10) Пошкодження органів черевної порожнини та заочеревинного простору.</p> <p>11) Пошкодження органів черевної порожнини. Відкриті і закриті ушкодження паренхіматозних органів черевної порожнини.</p> <p>12) Методи зупинки кровотечі з паренхіматозних органів. Відкриті і закриті пошкодження порожнистих органів. Принципи і техніка хірургічного лікування.</p> <p>13) Пошкодження органів заочеревинного простору.</p> <p>14) Травма підшлункової залози.</p> <p>15) Травма 12-палої кишки.</p> <p>16) Діагностика і лікування флегмони заочеревинного простору.</p> <p>17) Поранення серця та магістральних судин. Діагностика. Принципи і техніка операцій при пораненнях серця.</p> <p>18) Принципи і техніка операцій при пораненнях аорти.</p> <p>19) Принципи і техніка операцій при пораненнях порожнистих вен.</p> <p>20) Заочеревинна гематома.</p> <p>21) Пошкодження судин кінцівок і шиї. Принципи та техніка операцій при пораненнях магістральних судин кінцівок і шиї.</p>
<p>5</p>	<p>Амбулатор на хірургія</p>	<p>1) Організація хірургічної служби в поліклініці</p> <p>2) Діагностика та лікування основних захворювань в амбулаторно поліклінічних закладах.</p> <p>3) Надання невідкладної амбулаторної хірургічної допомоги.</p> <p>4) Надання планової амбулаторної хірургічної допомоги.</p> <p>5) Диспансеризація хворих хірургічного профілю</p> <p>6) Ведення медичної документації</p> <p>7) Організація експертизи тимчасової непрацездатності.</p> <p>8) Оформлення медичної документації. організація</p>

		експертизи тимчасової непрацездатності. Правила видачі листків непрацездатності.
6	Актуальні питання загальної хірургічної науки	1) Методи і завдання наукового дослідження в хірургії. 2) Використання сучасних досягнень науки і техніки при проведенні діагностичного пошуку в хірургії. 3) Статистична обробка даних в хірургічних дослідженнях. 4) Науково-методичні засади викладання хірургії на додипломному етапі навчання. 5) Педагогічні принципи побудови доповіді та презентації

5. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МОДУЛЬ 1. «НЕВІДКЛАДНА ХІРУРГІЯ» (186 год.)

Теми лекцій (2 год.)

№ з/п	Тема	К-ть годин
1	Доказова медицина в сучасній клінічній хірургії	2
Разом		2

Теми практичних занять (104 год.)

№ з/п	Тема	К-ть годин
1	Ведення хворих з гострим апендицитом.	8
2	Ведення хворих з неускладненою виразковою хворобою шлунку та дванадцятипалої кишки	8
3	Ведення хворих з ускладненнями виразкової хвороби шлунку та дванадцятипалої кишки.	16
4	Ведення хворих з гострою кишковою непрохідністю.	8
5	Ведення хворих з гострою ішемією кишківника.	8
6	Ведення хворих з перитонітами різної етіології	16
7	Ведення хворих з захворюваннями жовчного міхура та позапечінкових жовчних проток.	8
8	Ведення хворих з різними формами гострого панкреатиту	16
9	Ведення хворих з гострою непрохідністю артеріальних судин	16

Разом	кінцівок.	104
--------------	-----------	-----

Самостійна робота (80 год.)

№ з/п	Тема	К-ть годин
1	Ускладнення гострого апендициту	8
2	Сучасні схеми антибіотикопрофілактики та антибіотикотерапії при різних формах гострого апендициту та їх ускладненнях	8
3	Антибіотикотерапія в сучасній хірургії	8
4	Хірургічне та фармакологічне лікування гострої шлунково-кишкової кровотечі при виразковій хворобі шлунку або дванадцятипалої кишки.	8
5	Методи інструментальної діагностики гострої кишкової непрохідності. Фармакологічне лікування кишкової непрохідності.	8
6	Комп'ютерна томографія. Принцип методу. Діагностичні можливості при гострій ішемії кишківника.	8
7	Сучасні схеми антибіотикотерапії при перитонітах різного походження	8
8	Пухлини жовчного міхура та конфлюенса жовчних протоків. Пошкодження жовчних шляхів та їх наслідки. Сучасні аспекти хірургічного лікування	8
9	Фармакокінетика та фармакодинаміка препаратів, що використовуються для лікування гострого панкреатиту.	8
10	Доплерографія. Принцип методу та діагностичні можливості при гострій артеріальній непрохідності.	8
Разом		80

6. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МОДУЛЬ 2. «ПЛАНОВА ХІРУРГІЯ» (178 год.)

Теми лекцій (2 год.)

№ з/п	Тема	К-ть годин
1	Сучасні принципи анестезіологічного забезпечення хірургічних втручань на органах черевної та грудної порожнин	2

Разом	2
--------------	---

Теми практичних занять (112 год.)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ведення хворих з калькульозним холециститом	8
2	Надання хірургічної допомоги хворим з виразковою хворобою шлунку або дванадцятипалої кишки.	16
3	Ведення хворого з гастроезофагальною рефлюксною хворобою. Терапевтичні та хірургічні підходи.	16
4	Ведення пацієнтів з хворобами оперованого шлунку	16
5	Хірургічна допомога хворим з килами різної локалізації.	8
6	Ведення хворого з патологією щитоподібної залози.	16
7	Ведення хворих з варикозним розширенням вен нижніх кінцівок, тромбофлебітом та посттромбофлеботичним синдромом.	16
8	Хірургічне та терапевтичне ведення хворих з гемороєм та кровотечею з варикозно розширених вен прямої кишки	8
9	Ведення хворих з хронічним парапроктитом	8
Разом		112

Самостійна робота (64 год.)

№ з/п	Тема	К-ть годин
1	Сучасні методи виявлення патології шлунково-кишкового тракту (МРТ, ПЕТ-КТ)	8
2	Фармакокінетика та фармакодинаміка сучасних препаратів, що використовуються при виразковій хворобі шлунку та дванадцятипалої кишки	8
3	Синдром роз'ятреного кишківника, глютенічна ентеропатія, демпінг-синдром.	8
4	Синдром абдомінального болю у дітей та у дорослих: тактика лікаря	8
5	Фармакодинаміка та фармакокінетика сучасних медикаментозних препаратів, що використовуються при захворюваннях щитоподібної залози	8
6	Біохімічні аспекти системи гемостазу. Сучасні фармакологічні засоби, що впливають на систему гемостазу.	8

7	Методи лабораторної діагностики стану ланок системи гемостазу.	8
8	Надання хірургічної допомоги при опіках та відмороженнях кінцівок	8
Разом		64

7. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МОДУЛЬ 3. «ГНІЙНА ХІРУРГІЯ» (146 год.)

Теми лекцій (2 год.)

№ з/п	Тема	К-ть годин
1	Гнійні ускладнення хірургічних втручань на органах гепатобіліарної зони	2
Разом		2

Теми практичних занять (112 год.)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ведення хворих з гнійними захворюваннями пальців та кисті	8
2	Ведення хворого з гнійним запаленням шкіри та підшкірної клітковини	8
3	Ведення хворих з фурункулом, карбункулом та гідраденітом	16
4	Ведення хворих з абсцесами та флегмонами підшкірної жирової клітковини.	16
5	Ведення хворих з гострим гнійним парапроктитом	16
6	Ведення хворого з бешихою. Сучасні хірургічні та фармакологічні підходи до лікування	16
7	Надання хірургічної та медикаментозної допомоги хворому з остеомієлітом	16
8	Ведення хворого з бешихою	16
Разом		112

Самостійна робота (32 год.)

№ з/п	Тема	К-ть годин
-------	------	------------

1	Мікробіологічні особливості найпоширеніших збудників гнійних захворювань пальців та кисті. Асептика та антисептика в хірургії.	8
2	Антибіотикотерапія при гнійних захворюваннях пальців та кисті. Особливості стерилізації хірургічного інструментарію	8
3	Правець. Профілактика та лікування	8
4	Паразитарні захворювання печінки	8
5	Імуносупресія як причина розвитку гнійних уражень шкіри та підшкірної клітковини	8
6	Метаболічний синдром як обтяжуючий фактор перебігу гнійної хірургічної патології	8
Разом		32

8. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МОДУЛЬ 4. «ХІРУРГІЯ ПОШКОДЖЕНЬ ОРГАНІВ ГРУДНОЇ КЛІТИНИ ТА ЧЕРЕВНОЇ ПОРОЖНИНИ» (146 год.)

Теми лекцій (2 год.)

№ з/п	Тема	К-ть годин
1	Вогнепальні поранення органів черевної порожнини	2
Разом		2

Теми практичних занять (72 год.)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ведення хворого з травматичною хворобою. Загальні підходи до лікування	8
2	Ведення хворих з пошкодженнями грудної клітини	8
3	Ведення хворих з травматичними ушкодженнями трахеї і головних бронхів	8
4	Ведення хворих з травматичним ушкодженням стравоходу	8
5	Ведення хворих з травматичним пошкодженням органів черевної порожнини	8
6	Ведення хворих з травматичним ураженням органів позаочеревинного простору	8
7	Ведення хворих з пораненнями серця	8

8	Ведення хворих з травматичним пошкодженням магістральних судин	8
9	Ведення хворих з травматичним пошкодженням судин ший та кінцівок	8
Разом		72

Самостійна робота (72 год.)

№ з/п	Тема	К-ть годин
1	Краш-синдром. Сучасні підходи до діагностики та лікування	8
2	Методика проведення пункції грудної порожнини при пневмотораксі, гідротораксі	8
3	Методика проведення бронхоскопії	8
4	Термічні та хімічні опіки стравоходу. Невідкладна допомога. Хірургічне лікування наслідків.	8
5	Сучасні хірургічні методи зупинки кровотеч з органів черевної порожнини	8
6	Сучасні принципи нирковозамісної терапії	8
7	Тампонада серця. Діагностика. Лікування. Принцип методу та діагностичні можливості ЕхоКГ при тампонаді серця.	8
8	Найпоширеніші аномалії розвитку магістральних вен. Діагностика. Методи хірургічного лікування.	8
9	Катетеризація магістральних вен та артерій.	8
Разом		72

9. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МОДУЛЬ 5. «АМБУЛАТОРНА ХІРУРГІЯ» (98 год.)

Теми лекцій (2 год.)

№ з/п	Тема	К-ть годин
1	Організація системи охорони здоров'я України	2
Разом		2

Теми практичних занять (48 год.)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1	Загальні поняття організації амбулаторно-поліклінічної хірургічної допомоги населенню	8
2	Діагностика хірургічних захворювань в амбулаторно-поліклінічних умовах	8
3	Ведення хворих гострою хірургічною патологією в умовах поліклінічного відділення	8
4	Ведення хворих з плановою хірургічною патологією в умовах поліклінічного відділення	8
5	Ведення медичної документації, видача листків непрацездатності та оформлення інвалідності	8
6	Сучасні принципи реабілітації хворих після хірургічних втручань на органах черевної та грудної порожнин	8
Разом		48

Самостійна робота (48 год.)

№ з/п	Тема	К-ть годин
1	Сучасні методи профілактики та лікування вірусних гепатитів (В і С), СНІДу та інших вірусних захворювань, що передаються гемотрансмісивно	8
2	Сучасні методи санітарно-гігієнічної обробки операційних кімнат та методи контролю якості санітарно-гігієнічної обробки.	8
3	Антибіотикопрофілактика інфекційного ендокардиту	8
4	Мікроангіопатія як ускладнення перебігу цукрового діабету. Тактика лікаря-хірурга поліклінічного відділення при виявленні на різних стадіях	8
5	Катетеризація магістральних вен та артерій.	8
6	Системний атеросклероз. Патогенез. Хірургічне лікування атеросклерозу артерій нижніх кінцівок, сонних артерій та вінцевих артерій	8
Разом		48

10. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МОДУЛЬ 6.

«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ХІРУРГІЧНОЇ НАУКИ» (162 год.)

Теми лекцій (2 год.)

№ з/п	Тема	К-ть годин
1	Інноваційні напрямки наукових досліджень в хірургії	2
Разом		2

Теми практичних занять (96 год.)

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Історія розвитку та сучасний стан наукових знань в хірургії.	8
2	Новітні напрямки наукових досліджень в хірургії.	8
3	Сучасні методи лабораторної діагностики в хірургії.	8
4	Сучасні методи інструментальної діагностики в хірургії.	8
5	Доказова медицина в сучасній хірургічній науці.	8
6	Коморбідність в хірургії як проблема сучасної науки.	16
7	Загальні принципи побудови дизайну наукового дослідження в хірургії.	16
8	Етика та методологія наукового дослідження.	8
9	Сучасні підходи до міждисциплінарних наукових досліджень.	8
10	Особливості викладання хірургії у вищих медичних навчальних закладах, технологія педагогічного процесу.	8
Разом		96

Самостійна робота (64 год.)

№ з/п	Тема	К-ть годин
1	Визначення мети і завдань наукового дослідження в хірургії.	8
2	Використання сучасних досягнень науки і техніки при проведенні діагностичного пошуку в хірургії.	8
3	Пошук нових наукових даних, що розширюють сферу знань в досліджуваній проблемі.	8
4	Статистична обробка даних в хірургічних дослідженнях.	8
5	Презентація отриманих даних у вигляді публікації та доповідей на національному та міжнародному рівні.	8
6	Впровадження досягнень науки у хірургічну практику.	8
7	Роль генетичних досліджень в сучасній хірургічній науці.	8
8	Науково-методичні засади викладання хірургії на	8

11. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

- Створення доповіді на проблемну тематику з презентацією у сучасних форматах (ppt, prezi) на основі матеріалів з'їздів, конгресів, конференцій.
- Оволодіння методикою лабораторного та інструментального обстеження хворого в межах запланованої наукової роботи.

12. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Видами навчальних занять з хірургії є лекції, практичні заняття, самостійна робота аспірантів.

13. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Протягом освітньої програми моніторингу академічної успішності проводиться на основі даних з відомості про відвідування лекцій та практичних занять, виконання самостійної роботи, підсумкового модульного контролю. Форма контролю (тестові завдання, ситуаційні задачі, усний та письмовий контроль теоретичних знань, практична перевірка навичок та вмінь, програмований комп'ютерний контроль) обирається керівником курсу. За умов успішного завершення курсу аспірант отримує сертифікат, у якому зазначено назву навчального курсу, відмітка про успішність навчання та кількість кредитів.

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

БАЗОВА

1. Бабак О.Я., Фадеенко Г.Д. Гастроэзофагальная рефлюксная болезнь. Киев, 2000, Интерфарма. – 176 С.
2. Белов Ю.В. Посібник із судиної хірургії з атласом оперативної техніки /Юрий Володимирович Белов. – К. – Київ: ДЕНОВО – 2000р – 350с.
3. Белов Ю.В. Повторные реконструктивные операции на аорте и магистральных артериях /Ю.В.Белов,А .Б.Степаненко. М.: МИА, 2009. – С.174.
4. Берган Д. Дж.Заболевание вен. Руководство,/ Д. Дж Берган, Д. Бакмен, К.Ф Фейд. [и др.], пер. с англ. под ред. Х.С. Фронек. ГЭОТАР-Медиа, 2010г. -- С. 208.
5. Виницкая И. М. Первая медицинская помощь при основных хирургических заболеваниях и травмах : учебник [Текст] / Виницкая И. М., Котовская Е. Б. ; Юж. федер. ун-т . - Ростов н/Д : Феникс , 2009 . - 378 с.: ил. . - Высшее образование
6. Войно-Ясенецкий В. Ф. Очерки гнойной хирургии [Текст] / Войно-Ясенецкий В. Ф. . - 4-е
7. Вдовиченко Ю.В. Особливості консервативного та хірургічного лікування тромбозу глибоких вен у вагітних жінок/ Ю.В. Вдовиченко, Н.Г. Гойда, В.Й, Смержевський, Д.Р. Шадлун, Н.Р. Присяжна, Методичні рекомендації. – Київ, 2012 – С.28.
8. Волков Г.Л. Современные представления о системе гемостаза (Г.Л. Волков, Т.Н. Платонова [і ін]. – К.: Наукова думка: -- 2005. – С.295.
9. Гетьман В.Г. Клиническая торакоскопия. – К.: Здоров'я. – 1998. – 208 С.
10. Григорьев В.Г., Стародуб Е.Л., Яковенко Е.Л. та ін. Хвороби органів травлення: діагностика і лікування. Тернопіль.: Укрмедкнига. – 2000. – 446 С.
11. Гостищев В.К. Общая хирургия: учебник с компакт-дискком [Текст] / В.К. Гостищев . - 4-е изд., испр. - М.: ГЭОТАР-Медиа, 2006. - 822 с.
12. Діагностика і лікування пацієнтів з хронічною критичною ішемією нижніх кінцівок, поєднаною з мультифокальним атеросклерозом : Український консенсус. – К.: 2006. – С. 75 .
13. Долинин В.А.. Операции при ранениях и травмах / В.А. Долинин, Н.П. Бисенков. – Фолиант, 2005 – С.192 .
14. Евплов В. И. Дезинфекция и стерилизация в лечебном учреждении : сб. док., коммент., рекомендаций [Текст] / Евплов В. И. . - Ростов н/Д : Феникс , 2003 . - 478 с. : ил. . - Медицина для вас.
15. Завада Н. В. Хирургический сепсис : учеб. пособие [Текст] / Завада Н. В., Гаин Ю. М. , Алексеев С. А. . - Минск : Новое знание , 2003 . - 236 с.:

- ил. . - Медицинское образование
16. Зубарев П. Н. Общая хирургия : учебник для мед. вузов [Текст] / под ред. П. Н. Зубарева, М. И. Лыткина, М. В. Епифанова; [авт.: С. А. Алентьев и др.] . - 2-е изд., доп. и перераб. . - СПб. : СпецЛит , 2004 . - 492 с.: ил.
 17. Куликов В.П.. Ультразвуковая диагностика сосудистых заболеваний./ В.П. Куликов -- Фирма СТРОМ, 2011. – С.512.
 18. Лукомський Г.И., Шулутко М.Л., Винер М.Г., Овчинников А.А.
 19. Секреты гастроэнтерологии. М.: ГЭОТАР. – 2000. – 600 С.
 20. Макарация А.Д. Тромбозы и тромбоемболии в акушерско-гинекологической клинике /А.Д. Макарация, В.О. Бтицадзе, С.В.Акиншина. М.: МИА,2007. – С. 1059.
 21. Марченко Н.В. Вірусні гепатити./ Н.В. Марченко, В.Г. Порохницький, В.С. Топольницький – Фенікс, 2002. – 296 с.
 22. Молера Э.Р. Заболевания периферических артерий. / Э.Р. Молера III, М.Р. Джаффа, пер. с англ. под ред. М.В. Писарева ГЭОТАР-Медиа, 2010г. – С.224
 23. Никишин Л.Ф. Рентгенэндоваскулярная хирургия (интервенционная радиология) Руководство для врачей./ Л.Ф. Никишин, М.П. Попик – Львов. 2006. – С. 323 .
 24. Профилактика венозного тромбоемболизма у больных с тяжелыми травматическими повреждениями /Луганский областной региональный консенсус/ Луганск, 2006. – С.23.
 25. Расмуссен Ангиология и флебология./ Расмуссен, Клауз,Тоннессен -- Лит Терра, 2010 -- С. 560 .
 26. Рекомендации по использованию противоэмболических кава-фильтров для профилактики тромбоемболии ветвей легочной артерии . Киев, 2006. – С.24.
 27. Саєнко В.Ф .Профілактика венозних тромбозів та емболій/ В.Ф. Саєнко, М.В. Кости́лев , В.Й. Сморжевський 2-ге вид., доп. І перероб. – К. Аконт, 2003 . – С.188.
 28. Ситар Л.Л. Аневризми грудної аорти /Леонід Лукич Ситар. – Тернопіль: Укрмедкнига,2011 – С 167.
 29. Тураев П.И. Хроническая венозная недостаточность и трофические язвы нижних конечностей./Петр Иванович Тураев. – Винница: Нова книга, 2005. – С.208.
 30. Ханевич М.Д. Осложненные формы хронической венозной недостаточности нижних конечностей./ М.Д. Ханевич, В.И. Хрупкин, А.Л. Щелоков, А.Н. Ивашкин, Е.М. Фоминых М.: МедЭкспертПрес; Петрозаводск: ИнтелТек, 2003. – С. 176 .

ДОПОМІЖНА

1. Bariatric and Metabolic Surgery / S. H. Choi, K. Kasama. – Berlin: Springer-Verlag, 2014. – 112 p.
2. Bray G. A. A guide to obesity and the metabolic syndrome: origins and treatment / G. A. Bray. – Boca Raton: CRC Press., 2011. – 360 p.
3. ABC of Obesity. – BMJ, 2006. – 46 p.
4. Buchwald's Atlas Of Metabolic & Bariatric Surgical Techniques And Procedures / Buchwald. — Elsevier Inc., 2012. – 377 p.
5. Dargent J. Innovative Technologies and Non-Invasive Procedures in Bariatric Surgery. — Springer-Verlag France, 2013. – 95 p.
6. Essentials and Controversies in Bariatric Surgery / C.-K. Huang. — AvE4EvA, 2014. – 144 p.
7. Minimally Invasive Bariatric Surgery / P. R. Schauer, B. D. Schirmer, S. A. Brethauer. – NY: Springer Science, 2007. – 523 p.
8. Multidisciplinary Approach to Obesity: From Assessment to Treatment / A.Lenzi, S. Migliaccio, L. M. Donini. — Springer International Publishing Switzerland, 2015. – 350 p.
9. Obesity Surgery: Principles and Practice / C.Pitombo, C.B.Jones, K.D.Higa et al. – NY: McGrawHill, 2008. – 417 p.
10. Obesity: An Atlas of Investigation and Management / B.S. Aditya, J.P.H. Wilding. – Oxford: Clinical Publishing, 2011. – 114 p.
11. Principles of Metabolic Surgery / W. K. Karcz, O. Thomusch. — Berlin: Springer-Verlag, 2012. – 422 p
12. Яшков Ю.И. О хирургических методах лечения ожирения. – М.: АирАрт, 2010. – 48 с.
13. Островерхов Г.Е. Оперативная хирургия и топографическая анатомия / Г.Е.Островерхов, Ю.М.Бомаш, Д.Н.Лубоцкий – Курск: Феникс, 1998. – 720 с. 9.
14. Сергиенко В.И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия: В 2 т.т. / В.И.Сергиенко, Э.А.Петросян, И.В.Фраучи, под общ. ред. акад. РАМН Ю.М.Лопухина. – М.: ГЭОТАР-МЕД, 2001. – Т.1. - 832 с. 10.
15. Ковалев А. И. Общая хирургия : Курс лекций [Текст] / Ковалев А. И. . - М. : МИА , 2009 . - 648 с. : ил.
16. Общая хирургия : учебник для мед. вузов [Текст] / под ред. П. Н. Зубарева, М. И. Лыткина, М. В. Елифанова; [авт.: С. А. Алентьев и др.] . - 2-е изд., доп. и перераб. . - СПб. : СпецЛит , 2004 . - 492 с.: ил.
17. Петров С. В. Общая хирургия : учебник / Петров С. В. . - 2-е изд., перераб. и доп. . - СПб. : Питер , 2005 . - 750 с. : ил. . - Национальная медицинская

библиотека

18. Семёнов Г. М. Современные хирургические инструменты [Текст] / Семёнов Г. М. . - СПб : Питер , 2006 . - 347с.:ил. . - Краткое руководство
19. Чен Г. Руководство по технике врачебных манипуляций. Подготовка специалистов госпиталя Дж. Хопкинса [Текст] / авт.-сост.: Г. Чен, Х. Е. Сола, К. Д. Лиллемо . - 2-е изд. . - М. : Мед. лит. , 2002 . - 368с.:ил.
20. Чернов В. Н. Общая хирургия : практ. занятия [Текст] / Чернов В. Н., Маслов А. И. . - Элиста : Джангар , 2006 . - 190 с.